

Ewelina PASZKIEWICZ

Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie

BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE UNII EUROPEJSKIEJ W SEKTORZE GAZU ZIEMNEGO

Abstrakt:

W artykule dokonano analizy polityki bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej w zakresie gazu ziemnego. Przedstawiono najważniejsze akty prawne regulujące funkcjonowanie unijnego sektora gazu, a następnie przeanalizowano dokumenty niewiążące tj. strategie i plany działań wydawane głównie przez Komisję Europejską, odnoszące się do przyszłych kierunków działań w sektorze gazu. Następnie opisano projekty mających szczególne znaczenie dla bezpieczeństwa energetycznego UE, w tym 3 priorytetowe korytarze gazowe: Korytarz Południowy, Korytarz Północ - Południe w Europie Wschodniej, oraz plan działań w zakresie połączeń międzysystemowych na rynku energii państw bałtyckich (BEMIP), a także korytarz: Korytarz Północ – Południe w Europie Zachodniej. Przy każdym z wymienionych projektów wskazano udział Unii Europejskiej w ich realizacji. Pozytywną ocenę polityki bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej osłabia dyskutowany obecnie projekt budowy gazociągu Nord Stream II.

Słowa kluczowe: Unia Europejska, gaz ziemny, bezpieczeństwo energetyczne, polityka energetyczna.

Wprowadzenie

Unia Europejska jest jednym z największych importerów surowców energetycznych na świecie – głównie ropy i gazu. Wykorzystanie gazu w państwach Unii Europejskiej nadal rośnie, więc konieczne jest importowanie coraz większych ilości surowca. Implikuje to sytuację, w której konieczne są większe nakłady finansowe przeznaczone na ten cel. Zwiększenie importu surowców energetycznych prowadzi do uzależnienia surowcowego od państw dostawców. Ponad połowa zużywanego w Unii Europejskiej gazu (67%) pochodzi od dostawców zewnętrznych. Kwestią niepokojącą jest niewielka dywersyfikacja dostawców – większość importowanego gazu pochodzi z Federacji Rosyjskiej, Norwegii, oraz z Algierii. Uzależnienie od tak niewielkiej liczby dostawców rodzi możliwość zastosowania tzw. szantażu energetycznego,

polegającego na wstrzymaniu dostaw surowca do danego państwa/grupy państw lub gwałtownego podniesienia cen. Aby zwiększyć bezpieczeństwo energetyczne Unia Europejska podejmuje szereg działań na wielu płaszczyznach poczynając od stworzenia podstawy prawnej w zakresie energii aż po aktywne realizowanie projektów mających szczególne znaczenie dla bezpieczeństwa energetycznego państw UE.

Celem niniejszego artykułu jest analiza realizacji przedsięwzięć mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej w sektorze gazu ziemnego. Artykuł jest podzielony na trzy główne części, które poświęcone są kolejno: analizie aktów prawnych regulujących unijny rynek gazu, przedstawieniu najważniejszych strategii oraz planów działań mających znaczenie dla sektora gazu, oraz realizowanym przedsięwzięciom w zakresie zaopatrzenia Unii Europejskiej w gaz ziemny. Na potrzeby artykułu zostaną przedstawione 3 priorytetowe korytarze gazowe oraz najważniejsze projekty wchodzące w ich skład. Korytarze te zostały określone w Komunikacie Komisji Europejskiej pn. *Priorytety w odniesieniu do infrastruktury energetycznej na 2020 r. i w dalszej perspektywie - plan działania na rzecz zintegrowanej europejskiej sieci energetycznej*.¹ W przypadku sektora gazowego określone zostały 3 główne priorytetowe działania UE: utworzenie Korytarza Południowego, integracja rynku energetycznego państw bałtyckich (BEMIP) oraz Korytarz Północ – Południe w Europie Wschodniej, a także utworzenie Korytarza Północ – Południe w Europie Zachodniej. Powyższe priorytetowe korytarze tworzone są etapami. Do ich rozbudowy przyczyniają się projekty wspólnego zainteresowania (PCI – *Projects of common interest*), które mogą być dofinansowywane z ramienia UE w ramach instrumentu Łącząc Europę (*Connecting Europe Facility* – CEF). Unia Europejska uruchomiła także fundusz inwestycyjny – Europejski Fundusz na rzecz Inwestycji Strategicznych (EFIS), który ma na celu dofinansowanie m.in. rozwoju sektora energetycznego zgodnie z priorytetami unii energetycznej oraz na podstawie wyznaczonych przez UE ram polityki klimatyczno-energetycznej w perspektywie krótko-, średnio-, i długoterminowej. Wszystkie powyższe działania stanowią podstawę realizacji bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej.

Akty prawne

Unia Europejska dotychczas wydała 3 akty prawne, które regulują funkcjonowanie unijnego rynku gazu i wiążące wszystkie państwa członkowskie. Państwa mają obowiązek wprowadzić regulacje zawarte w niniejszych dokumentach poprzez implementację postanowień do swojego porządku prawnego. Warto na wstępie zaznaczyć, że energetyka jest dziedziną, która

---

¹ Komisja Europejska, *Priorytety w odniesieniu do infrastruktury energetycznej na 2020 r. i w dalszej perspektywie - plan działania na rzecz zintegrowanej europejskiej sieci energetycznej*, COM(2010) 677 final, Bruksela 2010.

Paszkwicz, E., 2018, Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej w sektorze gazu ziemnego, Przegląd Geopolityczny, 23, s. 123-143.

należy do kompetencji dzielonych pomiędzy UE a państwa członkowskie, opiera się na zasadzie subsydiarności (pomocniczości). Zasada ta polega na podejmowaniu działań przez Unię Europejską wtedy, gdy ta pomoc jest uzasadniona tzn. wtedy, kiedy na poziomie UE można osiągnąć lepsze rezultaty lub tańszym kosztem. Celem UE w tym zakresie jest doprowadzenie do jak największej harmonizacji polityk bezpieczeństwa energetycznego poszczególnych państw członkowskich.

Dyrektywa PE i Rady 2009/73 WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego², która uchylała dyrektywę nr 2003/55/WE ustanawia zasady dotyczące przesyłu, dystrybucji, dostaw oraz magazynowania gazu ziemnego a także organizacji i funkcjonowania sektora gazu. Postanowienia zawarte w tej dyrektywie odnoszą się także do niedyskryminacyjnego dostępu do rynku, definiują kryteria i procedury udzielania zezwoleń na świadczenie usług przesyłowych, dystrybucyjnych, dostawy i magazynowanie gazu ziemnego oraz na eksploatację systemów. Ustanawia zasady dostępu podmiotów do systemu odnośnie dostępu stron trzecich, dostępu do magazynowania, dostępu do sieci gazociągów kopalnianych oraz precyzuje zasady odmowy dostępu. Dyrektywa wprowadza wspólne, ujednolicone procedury wyznaczania i certyfikacji operatorów przesyłowych, dystrybucyjnych i magazynowania zarówno wewnątrzunijnych jak i też pochodzących z państw trzecich.

Tego samego dnia wyszło także Rozporządzenie PE i Rady UE nr 715/2009 z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie warunków dostępu do sieci przesyłowych gazu ziemnego³, które uchylało rozporządzenie nr 17775/2005. Rozporządzenie to ma 3 podstawowe cele. Po pierwsze ustanowienie niedyskryminacyjnych zasad określających warunki dostępu do systemów przesyłowych gazu ziemnego. Po drugie - ustanowienie niedyskryminacyjnych zasad określających warunki dostępu do instalacji LNG oraz instalacji magazynowych. Ostatnim celem jest ułatwienie powstania właściwie funkcjonującego i przejrzystego rynku hurtowego charakteryzującego się wysokim poziomem bezpieczeństwa dostaw gazu i zapewnienie mechanizmów na rzecz harmonizacji zasad dostępu do sieci dotyczących transgranicznej wymiany gazu. Jedną z najważniejszych kwestii zawartych w tym rozporządzeniu jest projekt ustanowienia Europejskiej sieci operatorów systemów przesyłowych gazu (ENTSOG), która miałaby zapewnić optymalne zarządzanie oraz skoordynowaną eksploatację sieci przesyłowej gazu ziemnego a także zapewnić jej rozwój techniczny. Do zadań ENSOG należy także m.in. przyjmowanie 10-

---

² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/73 WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego uchylająca dyrektywę 2003/55/WE (Dz. Urz. UE L 211 z 14.08.2009 r.).

³ Rozporządzenie PE i Rady UE nr 715/2009 z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie warunków dostępu do sieci przesyłowych gazu ziemnego, uchylające rozporządzenie nr 17775/2005 (Dz. U. UE L 3/112).

letniego planu rozwoju sieci o zasięgu wspólnotowym, sporządzanie co 2 lata europejskiej prognozy dostaw gazu, rocznego sprawozdania oraz opracowanie kodeksów sieci. W ramach ENSOG miałyby się również odbywać współpraca regionalna operatorów systemów przesyłowych w szczególności w zakresie sporządzenia planów inwestycyjnych. W rozporządzeniu ustalone są także zasady taryf za dostęp do sieci. Mają być przejrzyste, powinny uwzględniać potrzebę zachowania integralności systemu oraz potrzebę jego udoskonalania, odzwierciedlają rzeczywiście poniesione koszty w zakresie, w jakim koszty te odpowiadają kosztom ponoszonym przez operatora sieci o porównywalnej wydajności i strukturze, oraz obejmują odpowiedni zwrot nakładów inwestycyjnych⁴. Rozporządzenie to odegrało istotną rolę w celu utworzenia zintegrowanego rynku sektora gazu w UE.

Kolejnym ważnym z punktu widzenia sektora gazu aktem prawnie wiążącym jest Rozporządzenie PE i Rady UE nr 994/2010 z dnia 20 października 2010 r. w sprawie środków zapewniających bezpieczeństwo dostaw gazu ziemnego⁵. Rozporządzenie to uchylało dyrektywę Rady 2004/67/WE, która nakładała na państwa członkowskie obowiązek określenia własnej polityki bezpieczeństwa dostaw gazu oraz nakazywała wprowadzić nowe, bardziej szczegółowe procedury jego zapewnienia. Jednak jak się okazało w 2009 r. podczas wstrzymania dostaw gazu przez Rosję na Ukrainę a tym samym do państw UE niejednolite przepisy państw nie mogły zapewnić pełnego bezpieczeństwa energetycznego w zakresie dostaw surowców energetycznych. W tym celu zostało wydane Rozporządzenie, które określało procedury działania w przypadku wystąpienia kryzysu a także określało działania o charakterze prewencyjnym na poziomie zarówno unijnym jak i krajowym czy regionalnym. Rozporządzenie to stworzyło podstawy do skoordynowanego reagowania i planowania działań w razie kryzysu. Według tego rozporządzenia odpowiedzialność za bezpieczeństwo dostaw gazu spoczywa na przedsiębiorstwach gazowych, państwach członkowskich oraz na Komisji Europejskiej. Ustanawia także Grupę Koordynacyjną ds. Gazu, której głównym zadaniem jest pomoc Komisji przy koordynacji działań i udzielanie odpowiedzi w kwestiach dotyczących sektora gazu. Wprowadza także obowiązek przygotowywania co 2 lata aktualizacji oceny ryzyka związanego z bezpieczeństwem dostaw gazu. Na podstawie tych raportów zostaje ogłoszony plan działań zapobiegawczych a także plan na wypadek sytuacji nadzwyczajnej, w którym zawarte są propozycje działań na wypadek kryzysu wywołanego przerwami w dostawach gazu. Jak wyżej wspomniano, rozporządzenie to wydano w efekcie przerw w dostawach gazu z Rosji w 2009 roku. Poprzez to

---

⁴ Ibidem, art. 13.

⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 994/2010 z dnia 10.10.2010 r. w sprawie środków zapewniających bezpieczeństwo dostaw gazu ziemnego i uchylenia dyrektywy Rady 2004/67/WE (Dz. U. UE L 295/1).

rozporządzenie UE stara się jak najbardziej zwiększyć bezpieczeństwo dostaw, aby więcej nie doszło do takich sytuacji.

Strategie

Unia Europejska obok aktów prawnie wiążących wydaje także strategie oraz plany działań, które mają charakter niewiązący. Zazwyczaj przybierają one formę tzw. *Zielonych Ksiąg* lub *Białych Ksiąg*. Są one przedmiotem licznych analiz naukowych (Bednorz 2014; Będkowski-Kozioł 2013; Lawenda 2014; Młynarski 2017; Przybojewska 2017). Często mają one w swojej nazwie określenie *Strategia* lub *Plan działań*. Wydawane są w celu informowania o kierunku polityki energetycznej realizowanej przez UE i zawierają propozycję przyszłych działań w perspektywie krótko, średnio lub długoterminowej. Istotną rolę odegrała *Zielona Księga* z 2008 r. *w kierunku bezpiecznej, zrównoważonej i konkurencyjnej europejskiej sieci energetycznej*.⁶ Mimo, że jest to jedynie *Zielona Księga*, czyli dokument niewiązący, mający na celu zaznaczenie ważności danej tematyki i rozpoczęcie debaty publicznej, porusza istotne kwestie dotyczące m.in. sektora gazu. Położony jest w niej nacisk na modernizację infrastruktury przesyłowej oraz jej rozbudowę. Szczególne znaczenie przypisano konieczności budowy Korytarza Południowego w celu wykorzystania złóż kaspijskich. Jak zauważyła Komisja Europejska zagrożenie związane z transportem ropy i skroplonego gazu ziemnego drogą morską rodzi konieczność poszukiwania innych tras dostaw. Ważną kwestią jest sprawa gazu skroplonego LNG. Na podstawie umów powinny być udostępnione wszystkim państwom członkowskim zarówno terminale jak i statki posiadające system regazyfikacji. Konieczne w tym zakresie jest zbudowanie magazynów o odpowiedniej pojemności. Kolejną pilną kwestią, jaka jest poruszana w *Zielonej Księdze* jest rozbudowa międzysystemowych połączeń gazociągowych północ – południe w Europie Wschodniej, która aktualnie wchodzi w etap realizacji.

Komisja Europejska w 2010 r. wydała komunikat pt. *Priorytety w odniesieniu do infrastruktury energetycznej na 2020 r. i w dalszej perspektywie*.⁷ Komunikat ten odnosi się przede wszystkim do infrastruktury energetycznej. W zakresie sektora gazu dokument ten mówi przede wszystkim o potrzebie dywersyfikacji źródeł i tras dostaw gazu. Każde z państw członkowskich powinno importować gaz z co najmniej dwóch źródeł, aby nie dopuścić do uzależnienia od jedynej dostawcy. W tym celu zostały zaproponowane 3 priorytetowe działania w zakresie sektora gazu tj.

- Korytarz Południowy

---

⁶ Komunikat Komisji Wspólnot Europejskich, *Zielona księga - w kierunku bezpiecznej, zrównoważonej i konkurencyjnej europejskiej sieci energetycznej*, COM(2008) 782, Bruksela 2008.

⁷ *Priorytety w odniesieniu do infrastruktury energetycznej na 2020 r. i w dalszej perspektywie...*

Paszkwicz, E., 2018, Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej w sektorze gazu ziemnego, Przegląd Geopolityczny, 23, s. 123-143.

- Wdrożenie planu działań w zakresie połączeń międzysystemowych na rynku energii państw bałtyckich (BEMIP) oraz utworzenie Korytarza Północ-Południe w Europie Wschodniej
- Korytarz Północ-Południe w Europie Zachodniej

W powyższym komunikacie została także podana wstępna koncepcja i wstępne kryteria dla projektów wspólnego zainteresowania (w komunikacie nazwane są jako: *projekty leżące w interesie Europy*), które będą tworzyć trzy wspomniane korytarze.

W 2011 roku Komisja wydała komunikat pt. *Plan działania w zakresie energii do roku 2050*⁸. W dokumencie tym, który ma na celu przedstawienie długookresowej polityki i kierunków działań Unii w zakresie energii jest zaznaczone, że UE będzie odchodzić od wykorzystania węgla oraz ropy na rzecz gazu ziemnego, gdyż gaz jest znacznie mniej emisyjny. Dzięki temu pozwoliłoby to Unii Europejskiej realizować swoje cele dotyczące klimatu. Jednak podkreślone jest, że sektor gazu wymaga znacznej dywersyfikacji zarówno dostawców jak i tras dostaw. Dużą rolę w tym miejscu odgrywa rozwój niekonwencjonalnych źródeł gazu. Jednak rola gazu ziemnego będzie istotna do 2030- 2035 r. ze względu na cele długoterminowe UE. Aby osiągnąć cele klimatyczne w zakresie dekarbonizacji w państwach Unii Europejskiej konieczne będzie od 2030 r. stosowanie systemu CCS w sektorze energetycznym w przypadku wszystkich paliw kopalnych⁹.

Komunikat Komisji Europejskiej: *Polityka energetyczna UE: stosunki z partnerami spoza UE*¹⁰ podkreśla jedną z najważniejszych kwestii dotyczących bezpieczeństwa dostaw – dywersyfikację źródeł dostaw. Aby realizować to działanie KE proponuje, aby utworzyć Korytarz Południowy w jak najszybszym czasie, który by zaspokajał 10-20% zapotrzebowania na gaz w UE do 2020 r.

W 2014 r. Komisja Europejska wydała komunikat pt. *Europejska strategia bezpieczeństwa energetycznego*, w której zawarła zarówno krótkoterminowe cele w zakresie sektora gazu jak i średnio oraz długoterminowe. W zakresie celów krótkoterminowych skupiła się przede wszystkim na zapobieganiu zakłóceniom w dostawach gazu i ograniczanie zagrożeń z tym związanych. Jako działanie niezbędne w tym zakresie podała m.in. zacieśnienie współpracy w ramach Grupy Koordynacyjnej ds. Gazu, opracowanie mechanizmów zabezpieczających takie jak zwiększenie zapasów gazu, rozwój infrastruktury awaryjnej i przepływów w obu kierunkach. Ważna jest także poprawa funkcjonowania wewnętrznego rynku gazu oraz przyspieszenie budowy połączeń międzysystemowych mających szczególne znaczenie dla bezpieczeństwa

---

⁸ Komunikat Komisji Europejskiej, *Plan działania w zakresie energii do roku 2050*, COM(2011) 885 final, Bruksela, 15.12.2011 r.

⁹ Plan działania w zakresie energii do roku 2050..., s. 15.

¹⁰ Komunikat Komisji Europejskiej, Komunikat w sprawie bezpieczeństwa dostaw energii i międzynarodowej współpracy energetycznej - Polityka energetyczna UE: stosunki z partnerami spoza UE, COM(2011) 539 final, Bruksela 7.09.2011 r.

Paszkwicz, E., 2018, Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej w sektorze gazu ziemnego, Przegląd Geopolityczny, 23, s. 123-143.

energetycznego UE. Jako projekty o krytycznym znaczeniu dla bezpieczeństwa energetycznego UE w perspektywie krótko- i średnioterminowej określono 27 projektów dotyczących gazu. Wybrane zostały według poziomu zwiększenia możliwości dywersyfikacji dostaw w najbardziej narażonych regionach Unii Europejskiej. Dla tych projektów Komisja Europejska przewiduje organizację spotkań zarówno z projektodawcami jak i przedstawicielami krajowych organów regulacyjnych państw członkowskich w celu omówienia możliwości przyspieszenia budowy a także finansowania. W zakresie celów długoterminowych w sektorze gazu *Europejska Strategia* wymienia przede wszystkim wzmocnienie stosunków z dostawcami gazu a także nawiązanie nowych stosunków – przede wszystkim z państwami basenu Morza Kaspijskiego. W celu stworzenia śródziemnomorskiego węzła gazowego, UE powinna nawiązać stosunki z państwami północnej Afryki oraz z państwami ze wschodniego wybrzeża Morza Śródziemnego.

Jedną z ostatnich strategii uwzględniającej kwestię sektora gazu była wydana w 2015 roku *Strategia ramowa na rzecz stabilnej unii energetycznej opartej na przyszłościowej polityce w dziedzinie klimatu*¹¹. Stanowiła ona podstawę tzw. Pakietu o unii energetycznej. W zakresie sektora gazu strategia ta proponowała aby o negocjacjach umów dotyczących zakupu gazu pomiędzy jednym z państw członkowskich a państwem trzecim informowana była Komisja Europejska przed ich zakończeniem. Dotychczas kontrola zgodności z przepisami UE odbywała się po zakończeniu negocjacji i po podpisaniu umowy co stawiało sygnatariuszy na określonych pozycjach, które ciężko zmienić. Propozycja aby zwiększyć przejrzystość umów międzynarodowych w zakresie dostaw gazu jest jak najbardziej trafna. Państwa Unii Europejskiej, które importują gaz w większości od jednego dostawcy z góry są na przegranej pozycji jeśli chodzi o negocjacje umów. Nadzór Komisji Europejskiej w takim przypadku jest korzystny ze względu na zwiększenie możliwości lepszej negocjacji warunków umowy dla państwa członkowskiego.

Inwestycje

Tak jak zostało już wspomniane Unia Europejska w 2010 r. przedstawiła trzy priorytetowe działania w zakresie sektora gazu, które wymagają zrealizowania w trybie pilnym. Unia Europejska stworzyła dla nich specjalny status. Mając na celu przyspieszenie ich realizacji powołano na mocy Rozporządzenia (WE) nr 347/2013 w sprawie wytycznych dotyczących transeuropejskiej infrastruktury energetycznej¹² instrument tzw. projektów

---

¹¹ Komunikat Komisji Europejskiej, Strategia ramowa na rzecz stabilnej unii energetycznej opartej na przyszłościowej polityce w dziedzinie klimatu, COM(2015) 080 final, Bruksela 25.02.2015 r.

¹² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 347/2013 z dnia 17 kwietnia 2013 r. w sprawie wytycznych dotyczących transeuropejskiej infrastruktury energetycznej,

Paszkwicz, E., 2018, Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej w sektorze gazu ziemnego, Przegląd Geopolityczny, 23, s. 123-143.

wspólnego zainteresowania (PCI – *Project of Common Interest*). Projekty, które znajdują się na liście sporządzonej przez Komisję Europejską mogą korzystać z przyspieszonych procedur wydawania pozwoleń (nieprzekraczalny termin – trzech i pół lat), większej przejrzystości, lepszych konsultacji społecznych oraz uzyskania lepszych i szybszych ocen oddziaływania na środowisko. Projekty te będą miały jeden właściwy organ krajowy który będzie miał na celu obsługę wniosków o pozwolenie. Uproszczone ramy regulacyjne dla projektów PCI znacznie przyspieszają tempo ich realizacji. Jednak aby projekty mogły znaleźć się na liście PCI muszą spełniać podstawowe kryterium: muszą przyczyniać się do realizacji co najmniej jednego z priorytetowych korzyści i obszarów infrastruktury energetycznej. Aby projekt został mianowany projektem wspólnego zainteresowania musi spełniać następujące dodatkowe kryteria, m. in. płynące z niego korzyści przewyższają koszty, musi dawać znaczące korzyści co najmniej dwóm państwom członkowskim UE, przyczyniać się do integracji rynku energii, zwiększać konkurencyjność oraz bezpieczeństwo dostaw a także mieć pozytywny wpływ na ograniczenie emisji CO₂. Wskaźnikiem jest także ocena pilności z punktu widzenia polityki energetycznej UE, liczba państw członkowskich którą zawiera projekt, wkład w spójność terytorialną oraz komplementarność projektu z innymi projektami UE. Lista projektów wspólnego zainteresowania jest aktualizowana co 2 lata. W 2013 roku na liście znalazło się 248 projektów, które zostały uznane za priorytetowe z punktu widzenia integracji rynkowej oraz bezpieczeństwa dostaw. Jednak Komisja Europejska w 2015 roku uznała, że tak duża liczba projektów negatywnie wpływa na tempo ich realizacji więc zaktualizowała listę do 195 projektów (z czego 77 projektów dotyczyło sektora gazu).

Warto wspomnieć, że Unia Europejska realizuje swoje cele w zakresie bezpieczeństwa energetycznego także dofinansowując projekty w ramach instrumentu Łącząc Europę (*Connecting Europe Facility* – CEF). O to dofinansowanie mogą także się starać projekty z listy PCI i duża część projektów dostała już decyzję o przyznaniu środków finansowych na realizację projektów. Aby wspierać inwestycje m.in. w sektor energii został utworzony przez Komisję Europejską i Europejski Bank Inwestycyjny (EBI) Europejski Fundusz na rzecz Inwestycji Strategicznych (EFIS), którego zadaniem jest zapewnienie gwarancji dla finansowania projektów. Jednak EFIS nie jest instrumentem bezzwrotnym - oferuje jedynie dla projektów inwestycyjnych obciążonych wyższym ryzykiem instrumenty zwrotne m.in. w formie pożyczki czy też gwarancji.

Korytarz Południowy

---

uchylające decyzję nr 1364/2006/WE oraz zmieniające rozporządzenia (WE) nr 713/2009, (WE) nr 714/2009 i (WE) nr 715/2009 (Dz. U. UE L 115/39)

Paszkiewicz, E., 2018, Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej w sektorze gazu ziemnego, Przegląd Geopolityczny, 23, s. 123-143.

Unia Europejska upatruje możliwości zwiększenia dywersyfikacji dostaw gazu ziemnego przede wszystkim w realizacji projektu Korytarza Południowego. Dzięki jego utworzeniu UE mogłaby importować gaz z państw nadkaspjskich, przede wszystkim z Azerbejdżanu, przez Gruzję i Turcję na rynki europejskie głównie Grecji i Włoch. W 2015 r. w Aszchabadzie ministrowie Turcji, Azerbejdżanu, Turkmenii, oraz wiceprzewodniczący Komisji Europejskiej przyjęli wielostronną deklarację o współpracy energetycznej¹³ mówiącą m.in. o utworzeniu grupy roboczej i o przygotowaniu roboczego porozumienia o dostawach gazu z Turkmenii do państw Unii Europejskiej. Do projektów wspólnego zainteresowania w ramach utworzenia Korytarza Południowego o długości całkowitej 3500 km zaliczać się będzie budowa Gazociągu Transkaspjskiego (TCP), Gazociągu Południowokaukaskiego (SCP) oraz Transanatolijskiego (TANAP) (Ryc. 1).

Ryc. 1. Południowy Korytarz Gazowy

Źródło: <http://www.energetyka24.com/619459,alijew-poludniowy-korytarz-gazowy-bedzie-gotowy-za-2-3-lata>

Gazociąg Transkaspjski (TCP) miałby na celu transport gazu pochodzącego głównie z Turkmenii po dnie Morza Kaspjskiego do Azerbejdżanu. Turkmeńskie złoża gazu są jednymi z największych na świecie – szacuje się ich wielkość na 50 bln m³ – taką informację podał prezes turkmeńskiej spółki Turkmengaz¹⁴. Budowa Gazociągu Transkaspjskiego pozwoliłaby na

¹³ https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2014-2019/sefcovic/announcements/ashgabat-declaration_en (dostęp: 01.10.2017 r.).

¹⁴ <http://biznesalert.pl/turkmenistan-jedna-dziesiata-gazu-swiatea-europa-chce-niego-skorzystac/> (dostęp: 02.10.2017 r.).

Paszkiewicz, E., 2018, Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej w sektorze gazu ziemnego, Przegląd Geopolityczny, 23, s. 123-143.

znaczną dywersyfikację źródeł gazu dla UE. Jednak budowa tego gazociągu długo stoi pod znakiem zapytania ze względu na sprzeciw Rosji oraz Iranu, którzy zgodnie z ustaleniami Szczytu Państw Kaspijskich z 2010 roku muszą wyrazić zgodę na poprowadzenie rurociągu po jego dnie. Pomimo to Azerbejdżan w porozumieniu z Turkmenią oraz Komisją Europejską rozpoczęli działania dotyczące ustaleń transportu gazu z tego rejonu. Projekt utworzenia tego gazociągu jest jeszcze w fazie dyskusji. Nie ma jeszcze ani zgody co do budowy, kosztów i opłacalności całej inwestycji.

Gazociąg Południowokaukaski (SCP) miałby prowadzić przez Azerbejdżan i Gruzję aż do granicy z Turcją. Prace nad tym etapem Korytarza Południowego są bardzo zaawansowane - gruzińska część gazociągu ma być gotowa do połowy 2018 r. Budowa rurociągu o długości 65 km została zakończona. Trwają nadal prace nad budową jednej tłoczni, która jest gotowa w 95% a druga jest ukończona w 55%. W skład infrastruktury gruzińskiej ma także wchodzić stacja pomiarowa zlokalizowana przy granicy z Turcją¹⁵.

Gazociąg Transanatolijski biegnący przez terytorium Turcji jest najdłuższym odcinkiem Korytarza Południowego (1850 km). w 2016 r. w trakcie posiedzenia Rady Doradczej Południowego Korytarza Gazowego przyjęto deklarację o woli strategicznego rozwoju współpracy krajów zaangażowanych w budowę gazociągów Korytarza Południowego¹⁶. Jednym z najważniejszych uczestników tego posiedzenia była Turcja. Obawiano się, że ze względu na napięcia w regionie nie będzie jej poparcia dla gazociągu Transanatolijskiego. W 2016 r. konsorcjum TANAP podało do wiadomości informacje, że Unia Europejska dofinansuje realizację tego projektu kwotą 3,5 mln euro¹⁷. Gazociąg Transanatolijski ma rozpocząć pracę w 2018 roku.

Dalej Korytarz Południowy przebiegać będzie przez terytorium Grecji i Albanii do Włoch. Budowę tego etapu Korytarza Południowego nazywanego Gazociągiem Transadriatyckim (TAP) na terytorium Albanii rozpoczęto w 2016 r. Ze strony Grecji konsorcjum gazociągu TAP otrzymało ulgi podatkowe na 25 lat funkcjonowania. Spowoduje to wzrost przewagi gazociągu TAP nad konkurencją co przyczyni się do rozwoju rynku i bezpieczeństwa dostaw do Europy. Brak powyższego mechanizmu mógłby spowodować potencjalne zakłócenia w funkcjonowaniu mechanizmów rynkowych¹⁸. Minister Grecji ds. energetyki i środowiska na początku 2017 r. stwierdził, że prace nad budową greckiego odcinka TAP o długości 550 km prowadzone są zgodnie

---

¹⁵ <http://biznesalert.pl/gruzinska-czesc-gazociagu-kaspijskiego-bedzie-gotowa-2018-roku/> (dostęp: 02.10.2017 r.).

¹⁶ <http://biznesalert.pl/europa-blizej-gazu-z-azerbejdzanu-jest-kluczowe-poparcie-turcji/> (dostęp: 02.10.2017 r.).

¹⁷ <http://biznesalert.pl/ke-dofinansuje-gazociag-turcji-pomimo-napiecia/> (dostęp: 02.10.2017 r.).

¹⁸ <http://biznesalert.pl/korytarz-poludniowy-blizej-realizacji-zawarto-kolejne-umowy/> (dostęp: 02.10.2017).

Paszkwicz, E., 2018, Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej w sektorze gazu ziemnego, Przegląd Geopolityczny, 23, s. 123-143.

z harmonogramem. Jednak projekt budowy gazociągu transadriatyckiego nie znalazł poparcia regionu Apulia i miasta Melendungo, które ma być miejscem wyjścia na ląd magistrali TAP¹⁹.

Korytarz Południowy jest dla Unii Europejskiej jako całości szansą na znaczną dywersyfikację źródeł gazu i na uniezależnienie się od gazu z Rosji. Rosja kusi stworzeniem Turkish Stream-u i dostawami gazu do Włoch, zatem konieczne jest zabieganie o jak najszybsze ukończenie budowy Korytarza Południowego (Wyciskiewicz 2008; Molo 2008).

Połączenia międzysystemowe na rynku energii państw bałtyckich (BEMIP) oraz Korytarz Północ - Południe w Europie Wschodniej

W zakresie połączeń międzysystemowych na rynku energii państw bałtyckich dla sektora gazu do projektów wspólnego zainteresowania zaliczono przede wszystkim projekt utworzenia połączenia między Estonią a Finlandią, tzw. projekt Balticconnector. Projekt Balticconnector składa się z trzech odcinków: pierwszy z nich ma długość 47 km- gazociąg z Kiili do Kersalu w Estonii, drugi - 80 km morskiego gazociągu od wybrzeża półwyspu Paldiski do Inkoo w Finlandii oraz trzeci - 22 km lądowego gazociągu z m. Inkoo do Siuntio²⁰. Inwestycja ta dostała dofinansowanie z instrumentu *Łącząc Europę* w wysokości 75% całkowitego kosztu projektu szacowanego na ok. 250 mln EUR. Planowane jest także utworzenie terminalu LNG albo w Tallinie albo w Paldiski. Miałoby to na celu zwiększenie dywersyfikacji i wzmocnienie rynku gazu państw nadbałtyckich a terminal miałby znaczenie w przypadku zwiększenia bezpieczeństwa dostaw gazu dla regionu.

Kolejnymi planowanymi projektami są projekty mające na celu wzmocnienie infrastruktury przesyłowej w państwach bałtyckich i rozbudowa lotewskich podziemnych magazynów gazu. Planuje się w ramach tego działania rozbudowę połączenia międzysystemowego Łotwa – Litwa, Estonia – Łotwa, Polska – Dania (Gazociąg Bałtycki – *Baltic Pipe*) oraz Polska – Litwa (projekt GIPL). W zakres działań wchodzi także rozbudowa podziemnego magazynu gazu Inčukalna na terenie Łotwy oraz budowa terminalu LNG w Göteborgu w Szwecji. Zwiększona zostanie przepustowość terminalu w Świnoujściu. Jednym z najistotniejszych projektów jest utworzenie Gazociągu Bałtyckiego – *Baltic Pipe*. Dzięki budowie tego gazociągu możliwy będzie transport gazu bezpośrednio z Norwegii do Danii i do Polski a także do państw sąsiednich (Ryc. 2). Możliwe będzie transportowanie gazu również z Polski do Danii i do Szwecji dzięki połączeniu Gazociągu Bałtyckiego z terminalem LNG

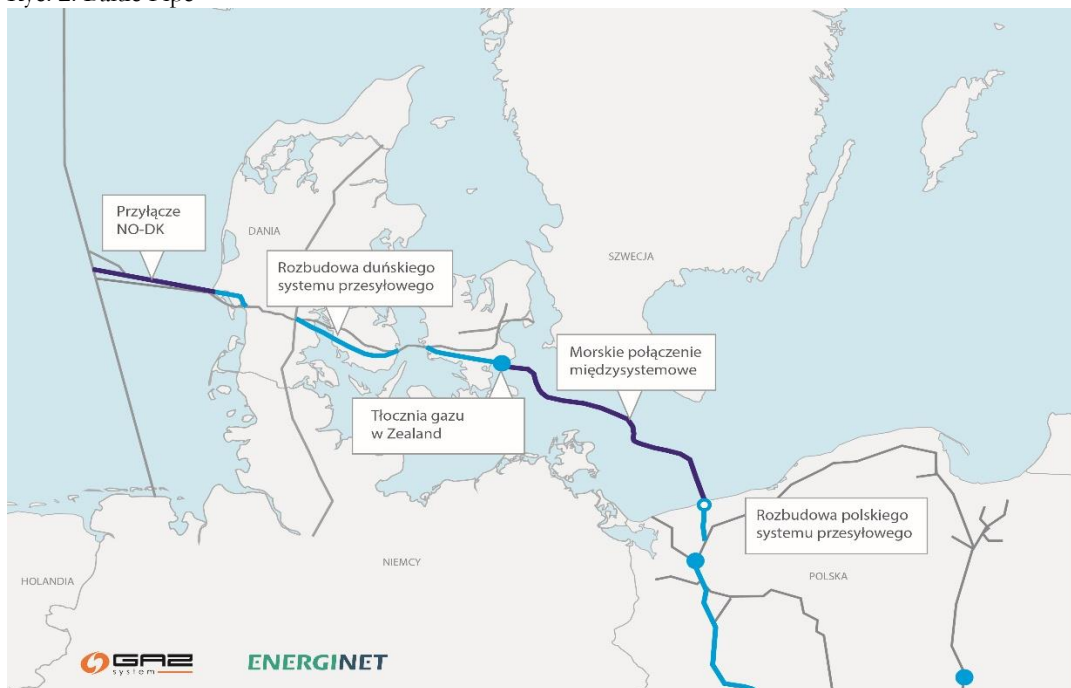
¹⁹ <http://biznesalert.pl/wlochy-daja-zielone-swiatlo-gazociagowi-tranadriatyckiemu-rosja-dalej-kusi-turkish-stream/> (dostęp: 02.10.2017 r.).

²⁰ <http://biznesalert.pl/kolejna-polska-firma-zaangazuje-sie-budowe-gazociagu-finlandia-estonia/> (dostęp: 02.10.2017 r.)

Paszklewicz, E., 2018, Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej w sektorze gazu ziemnego, Przegląd Geopolityczny, 23, s. 123-143.

w Świnoujściu (Rokiciński, Szubrycht 2010). Przewidywany termin ukończenia prac to 2022 rok²¹.

Ryc. 2. Baltic Pipe

Źródło: http://www.gaz-system.pl/fileadmin/pliki/inwestycje/ulotki/mapa_baltic-pipe_PL.jpg

W zakresie utworzenia Korytarza Północ - Południe w Europie Wschodniej planowanych jest wiele etapów. Celem tego korytarza jest przede wszystkim zwiększenie integracji rynków Europy Wschodniej a także zwiększenie bezpieczeństwa dostaw oraz dostęp do nowych źródeł (tak jak LNG). Korytarz Północ – Południe w tej części Unii Europejskiej będzie przebiegał od Terminalu w Świnoujściu, gdzie będzie się łączyć z *Baltic Pipe*, przez południe Polski do Czech i Słowacji, następnie do Węgier i do terminalu Adria LNG w Chorwacji (Ryc. 3). Polski etap podzielony jest na dwie nitki: Wschodnią – która ma się rozpoczynać od połączenia międzysystemowego z Litwą i prowadzi do granicy ze Słowacją, oraz na Zachodnią, która biegnie od terminalu w Świnoujściu do granicy z Czechami. Do projektów wspólnego zainteresowania w zakresie Korytarza Północ-Południe został zaliczony także tzw. Gazociąg BACI (*Bidirectional Austrian-Czech Interconnection*). Miałby za zadanie przesyłać gaz z Brna do huba w Baumgarten. Jednak jak na razie nie zaczęto prac nad tym projektem.

²¹ http://gazownictwo.wnp.pl/gazociag-baltic-pipe-powinien-byc-gotowy-w-2022-roku,300014_1_0_0.html (dostęp: 02.10.2017 r.).

Ryc. 3. Korytarz Północ – Południe w Europie Wschodniej

Źródło: <http://www.energetyka24.com/611639,korytarz-gazowy-polnoc-poludnie-tematem-rozmow-prezydentow-polski-i-chorwacji>

W zakresie Korytarza Północ-Południe w Europie Wschodniej planowane jest przede wszystkim utworzenie Gazociągu IGB (Interkonektor Grecja – Bulgaria) o długości 180 km, który ma transportować gaz azerski, przez Bułgarię do Grecji oraz Gazociąg Jońsko-Adriatycki (IAP) - gazociąg o długości 516 km ma biec przez terytorium Albanii, Czarnogóry, Bośni i Hercegowiny i zakończyć się w Chorwacji. W północnej Grecji planowana jest budowa terminalu LNG oraz tłoczni gazu w Kipi. Ważnym elementem Korytarza będzie zaplanowane na 2020 r. uruchomienie Interkonektora Bułgaria-Serbia o długości 150 km²². Pozwoli to Serbii na uniezależnienie się od gazu rosyjskiego i na odbieranie gazu z Korytarza Południowego. Przewiduje się także projekty mające na celu zwiększenie pojemności magazynowej w Europie Wschodniej. Na listę PCI wpisano: rozbudowę podziemnego magazynu gazu Chiren w Bułgarii oraz jednego magazynu podziemnego w Rumunii. Realizowany będzie także tzw. gazociąg ROHUAT/BRUA - którym gaz wydobywany z Morza Czarnego będzie transportowany z Bułgarii i Rumunii przez Węgry do Austrii. Prace mają być zakończone do 2020 roku²³. Gazociąg

²² <https://inzynieria.com/wpis-branzy/wiadomosci/8/47394,gazowy-interkonektor-miedzy-serbia-i-bulgaria-zacnie-dzialac-w-2020-r> (dostęp: 02.10.2017 r.).

²³ <http://wrumunii.pl/index.php/biznes/235-gazociag-brua-powstanie-do-2020-roku> (dostęp: 02.10.2017 r.).

Paszkwicz, E., 2018, Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej w sektorze gazu ziemnego, Przegląd Geopolityczny, 23, s. 123-143.

ma się składać z kilku etapów: m.in. z budowania infrastruktury magazynowania, rurociągów zwrotnych a także ze stacji pomiaru. Na liście projektów PCI znalazła się także propozycja utworzenia tzw. gazociągu Eastring, który pozwoliłby na dwukierunkowy przesył gazu z Europy Zachodniej przez Słowację, Węgry i Rumunię do Bułgarii lub w odwrotnym kierunku. Gazociąg ten ma służyć jako połączenie między zachodnioeuropejskimi magistralami gazowymi a regionem bałkańskim i daje możliwość dywersyfikacji tras dostaw. Jednym z planowanych gazociągów jest także Tesla – gazociąg ten miałby transportować gaz z Grecji do Austrii.

Korytarz Północ-Południe w Europie Zachodniej

W skład tego Korytarza mają wchodzić połączenia przepływu dwukierunkowego z Irlandii Północnej do Wielkiej Brytanii i Irlandii, oraz połączenia międzysystemowe łączące Portugalię, Hiszpanię, Francję i Niemcy. W zakres pierwszego działania ma wchodzić utworzenie punktu zwrotnego na trasie Irlandia – Wielka Brytania w Moffat w Szkocji. Planowane jest także zmodernizowanie SNIP (rurociągu Szkocja-Irlandia Północna) w celu uwzględnienia fizycznego przepływu zwrotnego między Ballylumford a Twynholm. W ramach tego działania ma także zostać rozbudowany podziemny obiekt magazynowania gazu Islandmagee w Larne w Irlandii Północnej. Ma także zostać wybudowany terminal LNG w Shannon i rurociąg łączący.

W zakres drugiego działania wchodzi przede wszystkim projekty budowy połączeń międzysystemowych między Portugalią a Hiszpanią, Hiszpanią a Francją, Francją a Niemcami, między Włochami a Szwajcarią a także planowane jest włączenie Malty do europejskiej sieci gazowej poprzez rurociąg stanowiący połączenie międzysystemowe z Włochami w Gela.

Jednym z ważniejszych projektów zawartych na liście PCI w ramach tego działania jest projekt Midcat. Składa się on z budowy gazociągu łączącego Algierię z Półwyspem Iberyjskim a następnie z Francją. Gazociąg przebiegać będzie po wschodniej stronie Hiszpanii aż do granicy w Le Perthus. Pierwszy etap został zrealizowany już w 2012 r. jednak ze względu na brak zainteresowania ze strony Francji został porzucony. Obecnie planuje się wznowienie projektu w 2019 r. jednak termin może ulec zmianie z powodu nowego ruchu oporu w Gironie²⁴. Projekt ten zakłada również budowę dwóch tłoczni gazu na terenie Francji – jedna w Montpellier, druga - w St. Martin de Crau. Planuje się wzmocnienie francuskiej sieci gazociągów o budowę nowych - rurociągu Val de Saône między Etrez a Voisines o długości 188 km oraz rurociągu Gascogne-Midi o długości 62 km. Mają one przysłużyć się eliminacji przeciążenia francuskiej sieci przesyłowej – mają pozwolić na zwiększenie

---

²⁴ <https://ejatlas.org/conflict/midcat-gas-pipeline> (dostęp: 02.10.2017 r.).

Paszkwicz, E., 2018, Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej w sektorze gazu ziemnego, Przegląd Geopolityczny, 23, s. 123-143.

dostaw do południowej Francji skąd gaz będzie transportowany w kierunku północnym.

Częścią Korytarza Północ – Południe w Europie Zachodniej jest planowane utworzenie gazociągu z Algierii do Włoch (przez Sycylię), tzw. gazociąg GALSI (*Gasdotto Algeria Sardegna Italia*). Prace nad jego budową mają rozpocząć się w 2018 r. Ma się składać z dwóch etapów: pierwszy ma transportować gaz z Algierii do Porto Botte w południowej Sycylii, ma być to najgłębiej osadzony gazociąg pod wodą (2,885 m). Kolejny etap składa się z części lądowej gazociągu z Porto Botte do Olbia, a następnie z podmorskiego gazociągu z Olbia do Piombino, w Toskanii²⁵. Dzięki temu gazociągowi Sycylia zostanie włączona do europejskiego systemu gazowego a także zwiększy się dywersyfikacja tras dostaw gazu do Unii Europejskiej co wpłynie na wzrost bezpieczeństwa dostaw.

Inne inwestycje

Analizując inwestycje w sektorze gazu warto się bliżej przyjrzeć planowanej budowie gazociągu Nord Stream II. Jest to jedna z najbardziej kontrowersyjnych inwestycji ostatnich lat. Koncepcja powstania narodziła się w 2013 r. a więc niedługo po osiągnięciu maksymalnej mocy przesyłowych przez gazociąg Nord Stream²⁶. Porozumienie o budowie gazociągu zostało podpisane w 2015 r. we Władawostoku między przedstawicielami rosyjskiego Gazpromu i zachodnich firm E.ON, BASF- Wintershall, Royal Dutch Shell, OMV i Engie (Zborowska 2016). Trasa Nord Stream 2 przebiegać ma od rosyjskiego wybrzeża (m. Ust-Luga) poprzez Finlandię, Szwecję i Danię do miasta Greifswald w Niemczech. Długość gazociągu to około 1200 km. Inwestycja ta wywołała burzliwą dyskusję na forum międzynarodowym. Pierwszą problematyczną kwestią jaka została poruszona jest płaszczyzna prawna. Według Komisji Europejskiej wszystkie nowe inwestycje powinny być zgodne z przepisami unijnymi i powinny być omawiane na szczeblu europejskim aby uniknąć sytuacji w której inwestycja sprzyjająca wzmocnieniu bezpieczeństwa w jednym państwie zagraża bezpieczeństwu energetycznemu innego państwa członkowskiego. Dla państw zachodnich idea powstania tego gazociągu jest korzystna – stanowi dywersyfikację tras dostaw gazu od rosyjskiego dostawcy oraz zmniejsza uzależnienie od państw tranzytowych. Wzmacnia też pozycję Rosji jako głównego dostawcy gazu do Europy (Zborowska, op.cit.). Dodatkowym celem Rosji jest przeciwdziałanie europejskiej dywersyfikacji zaopatrzenia w gaz, rozszerzenie rynków zbytu o kolejne państwa europejskie a przede wszystkim rozwój infrastruktury przesyłowej – gazociągów (Molo 2008, s. 118). Jednak koncepcja ta nie jest

---

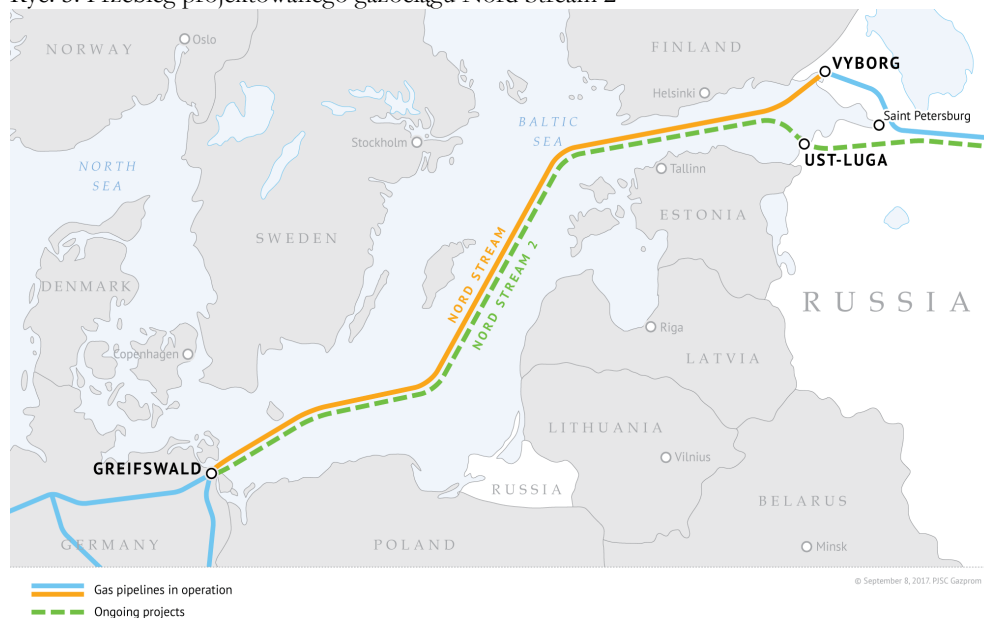
²⁵ <http://www.edison.it/en/galsi-pipeline> (dostęp: 02.10.2017 r.).

²⁶ A. Gawlikowska – Fyk, *Nord Stream 2: gazociąg podzielony*, Infos Zagadnienia społeczno-gospodarcze nr 13 (236), Biuro Analiz Sejmowych, s.1.

Paszklewicz, E., 2018, Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej w sektorze gazu ziemnego, Przegląd Geopolityczny, 23, s. 123-143.

zgodna kierunkiem polityki energetycznej UE – nie wzmacnia dywersyfikacji ani dostawców gazu ani źródeł. Komisja Europejska wyznaczyła sobie jako cel osłabienie pozycji Rosji na europejskim rynku gazu gdyż dalszy wzrost uzależnienia od dostaw z tego kierunku mógłby spowodować niebezpieczne konsekwencje m.in. możliwość szantażu energetycznego tym bardziej, że większość państw Europy Wschodniej jest uzależniona w bardzo dużym stopniu od dostaw rosyjskiego gazu. Nord Stream 2 dałby Rosji możliwość wstrzymania dostaw gazu do tych państw nie narażając na przerwy w dostawach głównych odbiorców w Europie Zachodniej. Taki zabieg spowodowałby brak zakłóceń polityczno-ekonomicznych i zobowiązań wobec pozostałych dostawców (Rokiciński, Szubrycht, 2010). W skutek tego państwa Europy Wschodniej byłyby zmuszone do kupowania gazu po większej cenie lub mogłyby zostać zmuszone do innych ustępstw. Budowa Nord Stream 2 jest bardzo niekorzystna dla państw tranzytowych także ze względu na ogromne straty dla budżetów tych państw. Dla Ukrainy straty wynosiłyby około 2 mld dolarów rocznie co odpowiada 2% PKB²⁷.

Ryc. 5. Przebieg projektowanego gazociągu Nord Stream 2

Źródło: http://www.gazprom.com/f/posts/15/336269/map_sp2e2017-09-08.png

Budowa tego gazociągu jest także sprzeczna z ideą Unii Energetycznej, której pierwszym priorytetem jest *bezpieczeństwo energetyczne, solidarność i zaufanie*. Zgodnie z tym priorytetem państwa członkowskie powinny działać solidarnie

²⁷ <http://biznesalert.pl/zachmann-nord-stream-2-to-marny-interes-takze-dla-niemcow/> (dostęp: 10.01.2017 r.).

Paszkwicz, E., 2018, Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej w sektorze gazu ziemnego, Przegląd Geopolityczny, 23, s. 123-143.

aby wzajemnie zwiększać swoje bezpieczeństwo energetyczne. Nie powinno się podejmować działań inwestycyjnych, które mogłyby zagrozić bezpieczeństwu energetycznemu innych państw członkowskich gdyż jest to sprzeczne z ideą solidarności i wzajemnego zaufania. O solidarności mówi także art. 6 dyrektywy 2009/73/WE – „by zapewnić bezpieczne dostawy na rynku wewnętrznym gazu ziemnego, państwa członkowskie współpracują na rzecz promowania solidarności regionalnej i dwustronnej”.

Część państw członkowskich – Polska, Litwa, Łotwa, Estonia, Słowacja, Węgry i Rumunia wyrażając sprzeciw wobec budowy Gazociągu Północnego wystosowała list do Komisji Europejskiej w którym przedstawiła negatywne skutki tej inwestycji oraz wezwała KE do sprawdzenia zgodności tego projektu z prawem oraz celami polityki energetycznej UE²⁸.

Kolejną dyskusyjną kwestią jest stosowanie przepisów unijnych wobec projektowanego gazociągu. Gazprom według trzeciego pakietu energetycznego, który wprowadził zasadę *unbundling*, czyli rozdzielenia produkcji od działalności związanej z transportem i dystrybucją nie może być zarówno producentem jak i operatorem sieci przesyłowych - w tym przypadku gazociągu Nord Stream 2. Państwa, które wyrażają sprzeciw wobec projektowanego gazociągu twierdzą, że obowiązująca w prawie UE zasada *unbundling*, powinna obowiązywać również udziałowców Nord Stream 2. W przypadku jeśli cały gazociąg podlegałby prawu unijnemu wtedy obowiązywałaby także zasada dostępu stron trzecich (TPA), która udzieliłaby dostępu do tego gazociągu wszystkim uczestnikom rynku.

Jednak w tym momencie prawu unijnemu podlega tylko lądowy odcinek gazociągu. Spod jurysdykcji UE wyjęty jest cały odcinek morski (Nowak 2015). Problem stanowi miejsce rozpoczynania się gazociągu – w Rosji, czyli poza granicami UE, natomiast przepisy dyrektywy gazowej odnoszą się do połączeń gazowych między państwami członkowskimi. Wobec takiej sytuacji państwa członkowskie, które wyrażały sprzeciw zaproponowały zmianę przepisów, aby całość gazociągu objęta była prawem UE. Komisja Europejska w marcu 2017 roku stwierdziła, że sytuacja prawna Nord Stream 2 jest niejasna oraz zaproponowała, że podejmie się negocjacji umowy z Rosją aby stosować regulacje unijne wobec całego gazociągu. Jednak aby konsultacje na linii Komisja Europejska – Rosja mogły dojść do skutku Komisja musi uzyskać poparcie wszystkich państw członkowskich. Eksperti Rady UE w czerwcu 2017 r. stwierdzili, że KE nie posiada kompetencji do prowadzenia rozmów w sprawie Nord Stream 2 gdyż nie jest to interkonektor a także nie jest gazociągiem kopalnianym przesyłającym gaz od miejsca wydobycia do zakładu gdzie jest obrabiany²⁹.

28

http://www.msz.gov.pl/pl/p/lublana_si_a_pl/c/MOBILE/aktualnosci/komunikat_prasowy_mi_nisterstwa_spraw_zagranicznych_w_sprawie_projektu_nord_stream_ii (dostęp:09.01.2017).

²⁹ <http://www.gazetaprawna.pl/artykuly/1075347.polska-szykuje-sie-na-starcie-prawne-z-rada-ue-ws-nord-stream-2.html>

Podsumowując, projekt utworzenia nowych nitek Nord Stream podzielił środowisko europejskie i wywołał burzliwe dyskusje. Zarówno przeciwnicy jak i obrońcy budowy gazociągu mają swoje racje oraz argumenty jednak patrząc z perspektywy Unii Europejskiej jako całości projekt ten nie przyczynia się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego – nie dywersyfikuje dostawców gazu ani źródeł. Dodatkowo wzmacnia i tak bardzo silną pozycję rosyjskiego dostawcy na europejskim rynku gazu. Mimo to projekt ten ma wielką szansę na realizację, gdyż znajduje silne poparcie w Niemczech, czyli najbardziej wpływowym państwie Unii. Rozstrzygnięcie tej kontrowersyjnej kwestii, czyli podjęcie realizacji inwestycji pozwoli na sformułowanie odpowiedzi na kluczowe pytanie o to, kto w rzeczywistości decyduje o najważniejszych sprawach Europy: powołane w tym celu organy UE, czy też gra interesów kilku korporacji zachodnich i rosyjskiego Gazpromu.

Podsumowanie

Unia Europejska realizuje swoją politykę dotyczącą bezpieczeństwa energetycznego na wielu płaszczyznach – wydając akty prawnie wiążące, które mają na celu zharmonizowanie przepisów rynku wewnętrznego dotyczącego zarówno sektora gazu jak i całego sektora energii. Wydaje także swoje komunikaty mające na celu poinformowanie Europejczyków zarówno osób prywatnych, przedsiębiorstwa i państwa członkowskie o kierunkach swoich przyszłych działań. Jednak najbardziej widoczne są działania (rzeczywiste lub planowane) na rzecz wzmocnienia bezpieczeństwa energetycznego UE. Propozycja utworzenia połączeń międzysystemowych pomiędzy państwami zwiększy bezpieczeństwo dostaw. Także w razie kryzysu wywołanego np. w przerwach dostawy od jednego z głównych dostawców gazu (np. Rosji) państwa, które do tej pory były uzależnione od tych dostaw nie będą zagrożone niedostatkami gazu. Poprzez dwukierunkowe rurociągi gaz będzie mógł być dostarczony od państw sąsiednich. Ważne z punktu widzenia bezpieczeństwa dostaw są także planowane terminale LNG – zarówno rozbudowa np. terminalu w Świnoujściu jak i budowa nowych (np. w Tallinnie lub na północy Grecji). Poprzez zrealizowanie 3 priorytetowych korytarzy gazowych jest możliwe zwiększenie dywersyfikacji zarówno źródeł jak i tras dostaw. Gaz będzie dostarczany z większej liczby państw, co zwiększy bezpieczeństwo energetyczne. Perspektywiczne są także możliwości importu gazu od nowych dostawców takich jak Turkmenia. Działania UE prowadzą do pozyskania jak największej liczby źródeł. Jednak ważną rolę odgrywają także instrumenty dofinansowujące te projekty – przede wszystkim instrument *Łącząc Europę* dzięki któremu możliwe jest szybsze ukończenie priorytetowych korytarzy. Prace te przyspieszyło znacznie wpisanie powyższych projektów na listę PCI mającą szczególne znaczenie dla bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej. Wszystkie te działania mają na celu rzeczywiste wzmocnienie bezpieczeństwa energetycznego całej Unii Europejskiej i prowadzą do zacieśnienia współpracy

Paszkiewicz, E., 2018, Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej w sektorze gazu ziemnego, Przegląd Geopolityczny, 23, s. 123-143.

w tym zakresie na rzecz powstania w pełni zintegrowanego sektora energii na rynku UE. Jedyną poważną skazą na tym wizerunku Unii Europejskiej, jako wspólnoty państw są plany budowy gazociągu Nord Stream II, czego skutkiem byłoby nie wzmocnienie bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej, ale umocnienie monopolistycznej pozycji Rosji. Budowa Nord Stream II stanowiłaby znaczący wyłom w realizowanej przez Unię Europejską polityce energetycznej, zagrażający podstawom jej bezpieczeństwa.

Literatura

- Bednorz, J., 2014, *Uzależnienie surowcowe Unii Europejskiej zagrożeniem dla jej bezpieczeństwa energetycznego*, w: B. Bojarczyk, J. Olchowski (red), *Bezpieczeństwo energetyczne w Europie*, Teka Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych Tom IX – OL PAN, Lublin.
- Będkowski-Kozioł, M., 2013, *Planowanie rozwoju sieci energetycznych i gazowych - ocena dotychczasowych regulacji i zamierzonych zmian*, w: M. Rudnicki, K. Sobieraj (red.), *Nowe prawo energetyczne*, Lublin.
- Hebda, W., 2014, *Projekty energetyczne na Bałkanach – szansa wzmocnienia bezpieczeństwa energetycznego Europy*, *Przegląd Geopolityczny*, 9, s. 53-70.
- Lawenda, D., 2014, *Polityka bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej w regionie Morza Kaspijskiego*, w: B. Bojarczyk, J. Olchowski (red.), *Bezpieczeństwo energetyczne w Europie*, Teka Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych Tom IX, OL PAN, Lublin.
- Leszczyński, T. Z., 2014, *Energetyka na Bałkanach – między Unią Europejską a Federacją Rosyjską*, *Przegląd Geopolityczny*, 9, s. 97-118.
- Molo, B., 2008, *Polityka bezpieczeństwa energetycznego Federacji Rosyjskiej*, w: E. Cziomer (red.), *Międzynarodowe bezpieczeństwo energetyczne w XXI wieku*, Kraków.
- Młynarski, T., 2017, *Polityka energetyczna Unii Europejskiej w pierwszej połowie drugiej dekady XXI wieku*, w: M. Pietraś, J. Misiągiewicz (red), *Bezpieczeństwo energetyczne we współczesnych stosunkach międzynarodowych*, Lublin.
- Nowak, Z., 2015, *Nord Stream 2 – ciąg dalszy gry interesów*, *Biuletyn PISM nr 88 (1325)*.
- Przybojewska, I., 2017, *Znaczenie transeuropejskich sieci energetycznych dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego*, Warszawa.
- Rokiciński, K., Szubrycht, T., 2010, *Gazociągi podmorskie w polityce bezpieczeństwa energetycznego północnej części Europy środkowej*, w: P. Mickiewicz, P. Sokołowska (red), *Bezpieczeństwo energetyczne Europy Środkowej*, Toruń.
- Wasiuta, S., 2016, *Rola NATO w zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego*, *Przegląd Geopolityczny*, 16, s. 87-108.
- Wilczyński, P. L., 2015a, *Wydobycie bogactw mineralnych w krajach NATO i w obszarze postsowieckim*, *Przegląd Geopolityczny*, 12, s. 109-132.
- Wilczyński, P. L., 2015b, *Aktualne wydobycie surowców mineralnych na świecie cz. 1. – surowce energetyczne* (w: *Geografia w szkole*, 5, s. 4-11.

Paszkwicz, E., 2018, Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej w sektorze gazu ziemnego, Przegląd Geopolityczny, 23, s. 123-143.

- Wilczyński, P. L., 2014, *Surowce mineralne Rosji* (w:) Sykulski L. (red.), *Studia nad rosyjską geopolityką*, Polskie Towarzystwo Geopolityczne, Częstochowa, s. 47-68.
- Wyciszewicz, E., 2008, *Rosyjska polityka energetyczna w basenie Morza Kaspijskiego*, w: E. Wyciszewicz (red.), *Geopolityka rurociągów. Współzależność energetyczna a stosunki między państwami na obszarze postsowieckim*, Warszawa.
- Zborowska, M., 2016, *Nord Stream II – implikacje dla polityki energetycznej Unii Europejskiej*, Pułaski Policy Papers, Warszawa.

Akty prawne

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2009/73 WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego uchylająca dyrektywę 2003/55/WE, Dz. U. UE L 211/94.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 994/2010 z dnia 10.10.2010 r. w sprawie środków zapewniających bezpieczeństwo dostaw gazu ziemnego i uchylenia dyrektywy Rady 2004/67/WE, Dz. U. UE L 295/1.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 347/2013 z dnia 17 kwietnia 2013 r. w sprawie wytycznych dotyczących transeuropejskiej infrastruktury energetycznej, uchylające decyzję nr 1364/2006/WE oraz zmieniające rozporządzenia (WE) nr 713/2009, (WE) nr 714/2009 i (WE) nr 715/2009, Dz. U. UE L 115/39.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 715/2009 z dnia 13.07.2009 r. w sprawie warunków dostępu do sieci przesyłowych gazu ziemnego i uchylająca rozporządzenie (WE) nr 1775/2005, Dz. Urz. UE L 211/36.

Dokumenty

- Europejska strategia bezpieczeństwa energetycznego*, COM(2014) 330 final, Bruksela 2014.
- Komunikat w sprawie bezpieczeństwa dostaw energii i międzynarodowej współpracy energetycznej - Polityka energetyczna UE: stosunki z partnerami spoza UE*, COM(2011) 539 final, Bruksela 2011.
- Plan działania w zakresie energii do roku 2050*, COM(2011) 885 final, Bruksela 2011.
- Priorytety w odniesieniu do infrastruktury energetycznej na 2020 r. i w dalszej perspektywie - plan działania na rzecz zintegrowanej europejskiej sieci energetycznej*, COM(2010) 677 final, Bruksela 2010.
- Strategia ramowa na rzecz stabilnej unii energetycznej opartej na przyszłościowej polityce w dziedzinie klimatu*, COM(2015) 080 final, Bruksela 2015.
- Zielona księga - W kierunku bezpiecznej, zrównoważonej i konkurencyjnej europejskiej sieci energetycznej*, COM(2008) 782, Bruksela 2008.
- EU Energy in Figures – Statistical Pocketbook 2016*, Unia Europejska 2016 r.

Energy security of the European Union in the natural gas sector

The article analyzes the European Union's energy security policy in the field of natural gas. The most important legal acts regulating the functioning of the EU gas sector were presented, and then non-binding documents were analyzed, i.e. strategies and action plans issued mainly by the European Commission, referring to future directions of activities in the gas sector. Next, the projects of particular importance for the EU energy security have been described, including three priority gas corridors: the Southern Corridor, the North-South Corridor in Eastern Europe, and the interconnection plan on the Baltic energy market (BEMIP), as well as the Corridor North - South in Western Europe. Each of the mentioned projects indicates the participation of the European Union in their implementation. Positive evaluation of the energy security policy of the European Union is weakened by the project of construction of the Nord Stream II gas pipeline currently under discussion.

Key words: European Union, natural gas, energy security, energy policy.